

ASIAN TUNTIJALOUSUNTO

Pia Kola-Torvinen

18.11.2015

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

VUODEN 2016 TALOUSARVIOESITYS (HE 30/2015 vp), KOULUN KERHOTOIMINNAN TILANNE JA RAHOITUKSEN RIITTÄVYYS

Totean Opetushallituksen puolesta hallituksen esityksestä valtion vuoden 2016 talousarvioksi ”kerhotoiminnan kehittäminen ja rahoituksen riittävyys” teeman osalta lausuntona seuraavan.

Koulun kerhotoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain (628/1998) 47 §:ssä ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014) määriteltyä perusopetuksen yhteydessä oppilaille järjestettävää kerhotoimintaa. Koulun kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Kerhotoiminnan järjestämisen periaatteet kirjataan paikalliseen opetussuunnitelmaan ja koulun vuosittaiseen lukuvuosisuunnitelmaan.

Kouluilla toimii myös muita kuin koulun kerhoja. Useat ulkopuoliset toimijat toteuttavat harrastus- ja kerhotoimintaa eri-ikäisille harrastajille hyödyntäen koulujen tiloja. Tässä lausunnossa käsitellään vain perusopetuslaissa määriteltyä koulun kerhotoimintaa.

1990 -luvun taloudelliset vaikeudet heijastuivat myös koulujen toimintaan ja laman seurauksena kerhojen määrä supistui kouluissa. Koulun kerhoja tilastoitiin vuosina 1990 - 1991 olevan noin 19 000. Vuonna 1998 Koulun kerhokeskus - koulutyön tuki ry:n kouluille suunnatun kyselyn mukaan kerhojen määrä oli pudonnut jo puoleen. Vuonna 2004 tehty uusintakysely (Koulun kerhotyö-nykytila ja kehitystarpeet) vahvisti kerhojen vähenemistrendin jatkuneen edelleen ja vain noin 65 % perusopetuksen kouluista järjesti kerhotoimintaa.

Vuodesta 2008 lähtien opetus- ja kulttuuriministeriö on kohdentanut vuosittain valtion talousarviosta määrärahan kerhotoiminnan kehittämiseen. Opetushallitus on jakanut avustukset hakuehdot täyttäneille perusopetuksen järjestäjille. Panostus kerhotoimintaan on ollut merkittävää, sillä erityisavustusta on jaettu yhteensä 61, 935 miljoonaa euroa vuosien 2008 - 2015 aikana.

Vuonna 2008 erityisavustusta kerhotoiminnan kehittämiseen jaettiin 5, 687 miljoonaa euroa. Valtionavustusta hakeneita opetuksen järjestäjiä oli 306 (71 % Manner-Suomen kunnista). Kunnista 100 ei tarjonnut kerhotoimintaa lainkaan. Vastaavasti vuonna 2015 valtionavustusta myönnettiin 7, 245 miljoonaa euroa. Kerhotoiminnan järjestämisessä mukana on 341 opetuksen järjestäjää, joista 281 kuntaa (95 % Manner-Suomen kunnista) ja 56 yksityistä opetuksen järjestäjää. Keskimäärin kerhoa kohti on noin 19 oppilasta ja noin 28 % kerhoihin osallistuvista on 7.-9. -luokan oppilaita.

Opetuksen järjestäjien antaman palautteen mukaan kohdennetun erityisavustuksen merkitys on ollut suuri koulun kerhotoiminnan uudelleen elvyttämisessä. Suosituimpia kerhoja ovat

liikunta- ja urheilukerhot (noin 80 % kerhoista), musiikki, käsityö- ja askartelukerhot, kokki- ja kotitalouskerhot, ilmaisu- ja näytelmäkerhot, kielten kerhot, kuvataidekerhot sekä luonto- ja retkeilykerhot.

Kerhonojajina toimivat pääasiassa opettajat (64 %), kolmannen sektorin toimijat (21 %) sekä koulun muu henkilökunta (15 %). Kolmannen sektorin suosituimpia yhteistyökumppaneita ovat liikunta- ja urheiluseurat, 4H-yhdistys, seurakunta, vanhempainyhdistykset, nuorisotoimi, musiikki- ja kulttuurijärjestöt, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Marttaliitto ja kansalaisopistot.

Koko maan osalta koulun kerhotoimintaa tarjotaan jo tasaisesti. Toiminta nähdään erityisen tärkeänä maaseudulla, jossa lapsille ja nuorille ei ole tarjolla muuta harrastustoimintaa eikä kokoontumismahdollisuuksia. Harrastusmahdollisuuksia on tarjottu erityisen tuen tarpeessa oleville oppilaille ja niille, joilla ei aiemmin ole ollut omia harrastuksia ja jotka hyötyvät toiminnasta eniten. Kerhojen osallistumismäärät ovat nousseet ja kynnys osallistua on matala.

Vuonna 2016 erityisavustuksen määrä koululaisten kerhotoiminnan tukemiseen on 2,865 miljoonaa euroa, mikä on 4,380 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2015. Vähenevä kerhotoiminnan avustus vaikuttaa avustusten jakamisen kriteereihin sekä kerhotoiminnan järjestämiseen kunnissa. Toisaalta valtionavustukset Liikkuva koulu – ohjelmaan, lasten kulttuuriin ja taiteen perusopetukseen sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan kompensoivat kerhotoiminnan väheneviä avustuksia. Eri rahoituslähteet ja toimijat haastavat kuntia miettimään miten kerho- tai muu toiminta järjestetään lasten ja nuorten näkökulmasta mielekkäästi. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista vakiinnuttaessaan toimintaa muuttuneeseen rahoitusrakenteeseen. Tämä edellyttää, että kunnassa on vastuhenkilö, jolla on työaikaa toiminnan suunnitteluun ja koordinoimiseen.

Opetushallitus on viime vuosina ylläpitänyt kansallista verkostoa, jossa koulun kerhotoimintaa on kehitetty. Kansallinen verkosto jakaantuu alueellisiksi paikallisverkostoiksi. Sama verkosto palvelee koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämistä. Verkoston jäsenet ovat arvioineet verkostomaisen toiminnan tärkeäksi toiminnaksi, jota tulee edelleen kehittää. Opetushallitukselle tulisi osoittaa vuotuinen määräraha verkoston ylläpitämiseksi osana Opetushallituksen osoitettuja kehittämismäärärahoja. Koulujen kerhotoiminta ylläpitää lasten hyvinvointia ja on tärkeä osa yhteistoiminnallista koulun ulkopuolelle avautuvaa toimintakulttuuria.

Erityisasiantuntija

Pia Kola-Torvinen